

Een oase, midden in de stad

Tekst en foto's Pauline Prior

In de vijftiende eeuw stond in de weilanden van Sloten, toen een dorp bij Amsterdam, een herberg annex veerhuis, met de naam 'Te Vraghe'. Men vroeg er vaak de weg naar Amsterdam, vandaar. In de achttiende eeuw werd de herberg een katoendrukkerij. Er werd een landhuis gebouwd met sier- en moestuinen, en er stonden paarden in de wei. Het bedrijf ging failliet en de grond en gebouwen werden verschillende keren doorverkocht. Rond 1892 begon Pieter Oosterhuis een protestantse begraafplaats van de Nederlandsche Hervormde Kerk. In 1962 waren er ruim 16.000 mensen begraven en was de begraafplaats vol. Toestemming voor verdere zandophoging werd niet gegeven en in hetzelfde jaar werd de plek verkocht

Wat	Huis te Vraag, Amsterdam
Oprichtingsjaar	1892, gesloten in 1962
Oppervlakte	2,5 hectare
Aantal graven	20.000
Laatste (illegale) begrafenis	In 1998 werd de urn met as van de dichter Hendrik van Teylingen hier begraven. Teylingen was een trouw bezoeker van de begraafplaats en wijdde er een bundel met 37 sonnetten aan. Een van zijn gedichten is gegraveerd op een grafsteen die op de begraafplaats is geplaatst. Daaronder is zijn urn begraven.
Boeken en film	Huis te Vraag is niet alleen onderwerp geweest van de boeken van Leon van der Heijden. In 2001 verscheen Ina Brekelmans tekent Huis te Vraag en in 2007 maakte filmmaakster Barbara den Uyl de documentaire De klimop rouwt nog steeds over Huis te Vraag en haar bewoners.

lees verder op pagina 26

aan de gemeente Amsterdam. Het beheer kwam in handen van begraafplaats De Nieuwe Ooster, totdat in 1991, door een stadsherdeling, Huis te Vraag toeviel aan het stadsdeel Amsterdam Oud-Zuid.

In 1987 solliciteerde het echtpaar Leon en Willemijn van der Heijden bij De Nieuwe Ooster. Leon werd aangesteld als groenwerker B, maar was feitelijk de beheerder. Ze trokken in het aulagebouw en gingen aan de slag met de noodzakelijke restauratie. Sinds 2008 is de begraafplaats een cultuurhistorisch monument en is Van der Heijden benoemd als conservator. De twee vrouwen die er als vrijwilliger werkten kunnen sinds vorig jaar worden betaald.

Deze gesloten begraafplaats is een oase, midden in de stad. Wie door het hek loopt aan de Rijnsburgstraat, met de tekst 'Memento Mori' (gedenk te sterven), en daarna over het door bomen overhuifde laantje, laat onmiddellijk de drukte van de stad achter zich. Stadsgeluiden veranderen in natuurgeluiden. Het is een geschikte plek om op een van de bankjes te mijmeren of filosoferen over de zin van het bestaan, over leven en sterfelijkheid. Als je geluk hebt komt Leon of Willemijn van der Heijden bij je zitten en ontstaat er een mooi gesprek tussen twee mensen. En heb je zo enige tijd je sterfelijkheid overdacht, dan lees je bij het verlaten van de begraaf-

plaats op het hek een mooie aansporing tot leven: 'Memento Vito' (gedenk te leven).

Opvallend aan 'de Tuin' is de vele hedera. Het lijkt alsof de hedera hier vrij haar gang mag gaan. Ze mag inderdaad ver gaan, maar wordt toch nauwlettend in de gaten gehouden. De graven zijn ermee overwoekerd, Leon van der Heijden zegt liever dat 'de hedera het graf omarmt', maar de namen op de stenen zijn zichtbaar. De begraafplaats is een monument van onderhoud, maar de zorg is verstopt en wordt niet geëtaled.

■ Onderhoud van de Tuin

Het echtpaar Van der Heijden heeft duidelijke ideeën over de manier waarop 'de Tuin' zoals zij Huis te Vraag noemen, onderhouden dient te worden. Leon van der Heijden wil daar echter geen interviews meer over geven. Hij heeft er te veel slechte ervaringen mee. Journalisten schrijven over het algemeen op wat ze zelf willen horen, meent hij. Bovendien, hij heeft het allemaal al zelf op papier gezet. Want behalve tuinieren en schilderen, schrijft Van der Heijden ook. Hij heeft diverse boekjes in eigen beheer uitgegeven, geschriften waarin hij zijn gedachten over zijn werk, zijn omgeving, de bezoekers op de begraafplaats, het leven en de dood de vrije loop laat. Hieronder enkele van zijn teksten.

'In de gewone omgang zeggen wij 'de Tuin'; dat is geen eufemisme of moderne preutsheid. Huis te Vraag is uiteraard een begraafplaats, een plaats waar begraven wordt of is geworden.

Dat het ook een mooie Tuin is, komt omdat de begraafplaats in de Christelijke Traditie dikwijls een toespeling is op het Aards Paradijs waar de gelovigen na de dood naar hopen terug te keren. In het Paradijs is geen dood en daar zijn ook geen graven. De actuele rouw is hier allang voorbij, het accent (van het Onderhoud) ligt niet meer op de graven. De Tuin is nu een grafmonument voor de 20.000 die hier hun laatste rustplaats vonden.'

'Na de sluiting van de begraafplaats als bedrijf verschoof langzaam het accent van de graven en het begrafenisgedachten goed naar de tuin, die steeds meer een paradijs werd op deze aarde en in het hier en nu. Dat was niet zomaar het resultaat van 'de natuur haar gang laten gaan', hoewel ze haar gang ging. Het was geen beleid en het was niemand's verdienste. Het was een gunst van de tijd en een eenmalig en kortstondig geschenk van de natuur. Als er nu geen tuinman kwam

niemand het ziet. Wij wissen onze sporen uit en blijven zelf praktisch onzichtbaar. Er is hier geen wildgroei of overwoekering – dat zijn negatieve begrippen – er is vrijheid van groeien, maar altijd in onze aandacht.'

'Het onderhoud op de begraafplaats is anders van karakter en motivatie dan bijvoorbeeld het machine-onderhoud en zelfs anders dan het park- of plantsoen-onderhoud. Het onderhoudt niet alleen de graven en het groen, maar de totale inhoud van de plek, dus ook de naam, de geschiedenis en de grafcultuur. Niet in de laatste plaats gaat het om het Onderhoud zelf als morele houding in de natuur.'

zou die ijle schoonheid omslaan in een wildernis, misschien ook mooi of interessant, maar dan zou het geen tuin meer zijn. In het voorjaar van 1987 kwam er een nieuwe tuinman en brak er ook voor de tuin een nieuwe fase aan: de tijd van het Onderhoud.'

'Het onderhoud dringt zich niet op. Het mag de illusie – alsof de tuin het werk van de natuur zelf is – niet verstoren. Daarom doen wij ons werk op zo'n manier dat

Het eerste tekstfragment komt van de site www.huistevraag.nl, de andere drie fragmenten komen uit 'Een paradijs op aarde in het hier en nu', dat in herfst 1999 verscheen in Doodgewoon. Het laatste boek van Van der Heijden verscheen in 2007: *Huis te Vraag als wereld. Leven, wonen en werken, dood en begraven*, bij uitgeverij Noord-Holland. Zie: www.uitgeverij-noord-holland.nl. De begraafplaats is te bezoeken van maandag t/m zaterdag van 11 tot 17 uur en op zondag van 11 tot 14 uur. Rijnsburgstraat 51, Amsterdam.